

MICROECONOMIA, MACROECONOMIA ȘI ECONOMIA NAȚIONALĂ¹

Mihaela Nicoară

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București
Facultatea de Științe Economice din Cluj-Napoca

Abstract. This study describes three concepts, parts of the economy, their features and the connections and differences between microeconomics, macroeconomics, national economy and national economic complex as well. It has been shown the key role of the international cooperation for the creation of a modern economy, the international exchange being inevitable, considering that each country has developed distinctly, under certain historical conditions. The growth of the interdependences at a global scale makes the development of each economy to be strongly conditioned by its position in the international context, by the development of its connections' complexity with the other national economic systems. The dependence on external structures is determined by the volume and level of the national economy on one hand and by certain structure factors on the other hand. For any country, no matter the development level, the given structure of the production cannot cover the whole consumption of the people, thus revealing the tendency to continuously diversify the production, which means a structure which is larger than the previous one and the growth of the production consequently means cooperation between countries.

Key words: microeconomics, macroeconomics, national economy, national economic complex, macroeconomic assemblies, macroeconomic indicators, the system of the material production, the national accounts system.

1. MICROECONOMIA

Economia contemporană s-a structurat pe plan vertical și orizontal, datorită adâncirii diviziunii muncii și întăririi interdependențelor dintre diversele activități sociale. În cadrul structurii pe verticală a acesteia funcționează *microeconomia* – componentă esențială a ei.

Etimologia pare să sugereze că *microeconomia* studiază doar micile unități, respectiv că aceasta se ocupă cu studiul firmelor și menajurilor.

¹ Acest studiu este preluat dintr-o publicație care întârzie să fie tipărită din motive independente de autor.

Microeconomia exprimă ansamblul proceselor, fenomenelor, actelor și comportamentelor agenților economici individuali, gospodăriilor familiale, firmelor, băncilor, administrațiilor privite în interacțiunea tuturor legăturilor dintre ele. Altfel spus, microeconomia reprezintă „etajul de jos” al sistemului economiei naționale².

Microeconomics-ul, cum se obișnuiește să i se mai spună, a preocupat și mai preocupă teoreticienii. În 1776, părintele microeconomiei politice clasice – Adam Smith – definea microeconomia, în lucrarea sa *Avuția națiunilor* (citită cu interes și în zilele noastre), drept ramură a economiei politice care studiază comportamentul entităților individuale, respectiv se ocupă cu studiul piețelor, gospodăriilor și firmelor³. În cadrul acestei lucrări, Smith studiază modul de stabilire a prețului pământului, muncii și capitalului, proclamând principiul „mâinii invizibile”, prin care se evidențiază modul de funcționare a sistemului economic de piață, respectiv anumite proprietăți de eficiență ale piețelor: fiecare individ se străduiește să utilizeze capitalul de care dispune astfel încât valoarea rezultatului obținut să fie maxim. În general, individul nu intenționează nici să promoveze interesul public, nici să știe cât de mult îl promovează el însuși. Individul nu urmărește decât să se autoasigure, el nu vizează decât propriul câștig. Dar, în demersul său, individul este condus de o mână invizibilă spre promovarea unui țel ce nu face parte din intențiile sale. Urmărindu-și propriul interes, el promovează de multe ori interesele societății într-un mod mult mai eficient decât ar fi dorit să facă acesta cu tot dinadinsul⁴.

Chiar dacă anumiți autori clasici, precum Adam Smith și David Ricardo, au furnizat anumite raționamente microeconomice de bază pentru timpul lor, esențialul teoriei microeconomice s-a născut odată cu „revoluția marginalistă” a anilor 1850–1880, dată de la care cercetările se orientează spre găsirea de noi soluții la anumite probleme, cum ar fi:

- cum să maximizezi profitul la o întreprindere;
- cum să ajungi la o satisfacție marginală pentru un consumator, gospodărie;
- cum să efectuezi alegeri raționale.

În vreme ce clasicii considerau că resursele sunt reproductibile – datorită viziunii lor pe termen lung, marginaliștii sau neoclasicii au pornit, în analiza lor, de la raritatea resurselor, despre care credeau că are un caracter universal. Astfel, ei fac deseori ipoteza unei oferte a factorilor de producție dați și caută modalitatea în care trebuie organizate resursele pentru a ajunge la un optim, sub restricția rarității.

Thomas Robert Malthus, în lucrarea intitulată *Eseu asupra populației*, realizează o analiză a populației și a consecințelor ei, demonstrând că populația crește în progresie geometrică, iar mijloacele de subzistență sau bunurile cresc în progresie aritmetică.

² A se vedea Constantin Popescu, Dumitru Ciucur, Dan Ilie Morega, *Microeconomia concurențială*, București, Edit. Economică, 1997, p. 89.

³ A se vedea Adam Smith, *Avuția națiunilor*, București, Edit. Academiei Republicii Populare Române, vol. I, 1962, p. 288 și 304.

⁴ *Ibidem*, p. 13 și 14.

Autorii *Dicționarului de economie* elaborat sub coordonarea lui Niță Dobrotă definesc *microeconomia* ca „parte, nivel de structurare a activităților economice constând din procesele, faptele, actele și comportamentele participanților individuali la fluxurile economice (societăți comerciale, nefinanciare, bănci și instituții financiare, administrații, menaje, etc.)”⁵; o „componentă a științei economice care studiază procesele, faptele, actele și comportamentele individuale ale agenților economici, privitoare la modul cum se iau deciziile individuale într-o economie la nivelul menajului, al firmei, sau al unei industrii”⁶.

Microeconomia, ca teorie a cunoașterii, se bazează pe microanaliză și constituie „partea din analiza economică ce studiază comportamentul unităților economice individuale (consumatorul, șeful de întreprindere, muncitorul)”⁷. Deci, consumatorul individual și producătorul individual vor fi privilegiați și vor fi analizați îndelung pe piața unui anumit bun-marfă, făcându-se abstracție de celelalte piețe. Pe baza comportamentului agentului economic individual, se va încerca explicarea funcționării generale a sistemului economic în ansamblul său. Se vor interpreta modul în care se face informarea unităților individuale, modul în care se vor aloca resursele, modul în care unitățile se vor organiza și își vor alege strategiile sau modul în care vor lua decizii. Deși se încearcă o microanaliză separată a piețelor de mărfuri obiectuale și servicii, o separare totală nu se poate realiza în realitate, datorită interdependențelor dintre diferitele aspecte ale vieții economice. Analiza microeconomică este completă dacă se evidențiază mecanismul general de funcționare a pieței, concurenței, modul în care se formează prețul de echilibru, respectiv starea de echilibru microeconomic. Așadar, *microeconomia reală*, ca obiect al științei, este acea componentă a științei economice care studiază actorii economici individuali, structurali și comportamentul lor (gospodării familiale, întreprinderi, administrații), precum și interrelațiile dintre aceste unități elementare în cadrul activității de producție, distribuție și consum ale bunurilor materiale și serviciilor⁸. Consumatorul apare ca fiind un actor al cererii, iar producătorul ca fiind actor al pieței și susținător al ofertei. Dacă acest consumator dorește să-și maximizeze utilitățile, producătorul va avea în vedere modul cum va combina factorii de producție, astfel încât să-și poată atinge scopul de maximizare a câștigului.

Conform părerilor lui Richard G. Lipsey și K. Alec Chrystal, microeconomia „se ocupă de comportamentul piețelor individuale, cum ar fi piața grâului, a

⁵ *** *Dicționar de economie*, Niță Dobrotă (coord.), București, Edit. Economică, 1999, p. 301.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Janine Bremond, Alain Geledan, *Dicționar economic și social*, București, Edit. Expert, 1995, p. 230.

⁸ A se vedea *** *Economia politică*, Niță Dobrotă (coord.), București, Edit. Economică, 1995, p. 26.

cărbunelui sau a căpșunilor, și cu comportamentul amănunțit al agenților individuali, cum ar fi firmele și consumatorii”.⁹

Ca o concluzie, *microeconomia* este ramura cunoașterii ce rezultă dintr-un proces de concentrare a fluxurilor reale și monetare de la nivelul de bază al vieții economice, deci de la nivelul omului luat ca producător, dar și consumator în același timp. Această concluzie nu epuizează definiția. Noi împărtășim convingerea că microeconomia este, în primul rând, o anumită parte a realității economice, iar în al doilea rând, o ramură a cunoașterii, o parte a economiei politice care studiază realitatea microeconomică – relațiile, procesele, fenomenele, principiile și legitățile care guvernează micromișcarea economică, adică microeconomia, privită în mișcarea și evoluția ei.

Microeconomia i-a preocupat și îi preocupă și azi pe marii teoreticieni. Astfel, unii consideră că teoria economică s-ar trata pornind de la microeconomie, deci de la nivelul consumatorului individual, respectiv al producătorului individual. De inspirație marginalistă, deci având în centrul atenției individul, ce are la bază principiul hedonistic, ea urmărește maximizarea utilității economice; însă microeconomia nu se reduce doar la acest curent, ci respectă anumite aspecte ale școlii anglo-saxone, respectiv nord-americane, astfel că o problemă esențială ar fi generalizarea microeconomiei în termenii unui echilibru general sub ipoteze foarte restrictive¹⁰.

Mediul în care se desfășoară etajul de jos al economiei naționale are în centrul său activitatea actorilor economici și fluxurile reale și monetare dintre aceștia, desfășurarea faptelor economice, pârgurile economico-financiare folosite, modul în care se realizează echilibrul dintre cerere și ofertă, realizarea intereselor ce vizează producătorul și consumatorul. Toate acestea impun studierea de procese, fapte, comportamente individuale, modalități de luare a deciziilor individuale într-o economie a menajului, a firmei.

Studiul microeconomiei trebuie să pornească de la cercetarea comportamentului omului izolat, al unei piețe de bunuri, să cerceteze modul de funcționare a pieței, modul în care aleg producătorii (susținători ai ofertei) și consumatorii (susținători ai cererii) și care sunt consecințele acestor opțiuni, modul de formare a prețurilor, modul de determinare a cantităților ce se vor cumpăra sau vinde, arătând cum funcționează fiecare piață, cu ce consecințe aleg producătorii și consumatorii. Toate acestea se vor realiza într-un mediu care dă libertate de acțiune individului, adică un mediu concurențial bazat, în principal, pe proprietatea privată asupra factorilor de producție, respectiv asupra mărfurilor obținute de către unități. În acest caz avem de-a face cu microeconomia, ca parte a economiei și ca ramură a cunoașterii în condițiile unei economii de mărfuri, de piață.

⁹ Richard G. Lipsey, K. Alec Chrystal, *Economia pozitivă*, București, Edit. Economică, 1999, p. 550.

¹⁰ A se vedea Janine Bremond, Alain Geledan, *op. cit.*, p. 230.

Având în vedere opiniile lui Janine Bremond și Alain Geledan, cele trei domenii principale care caracterizează microeconomia sunt:

- formarea prețurilor;
- determinarea cantităților ce se vor produce;
- distribuirea venitului la nivelul întreprinderii în cadrul unei teorii a remunerării marginale¹¹.

Considerăm că pentru o caracterizare completă a realității microeconomice, aceste domenii pot fi completate cu altele. Printre problemele importante studiate de către microeconomie mai putem enumera:

- definirea, descrierea și analiza logică a mecanismului cerere – ofertă, modul de interacțiune între cerere și ofertă și cum influențează acesta procesul de formare a prețurilor, precum și impactul pe care îl are asupra comportamentului producătorilor și consumatorilor;
- identificarea posibilităților și căilor de asigurare a echilibrului la nivel individual, a deduceri și formalizării condițiilor necesare pentru realizarea echilibrului, evaluarea multiplelor influențe sub care se formează acesta;
- optimizarea deciziei la nivel microeconomic în condițiile unui sistem bazat pe economia de piață.

Un rol central în cadrul economiei politice îl au și anumite concepte, precum cele de eficiență, echilibru între costurile marginale și beneficiul marginal, avantajul comparativ, câștig din schimburi comerciale, piața forței de muncă, salariu, care sunt abordate prioritar din punct de vedere microeconomic.

Unitățile individuale se vor informa asupra resurselor de care dispun, vor elabora strategii, își vor defini anumite reguli, vor face opțiuni, își vor ierarhiza preferințele.

Adam Smith, în lucrarea sa *Avuția națiunilor*, relatează comportamentul individului, analizând și modul de formare a prețului bunurilor, al pământului, muncii și capitalului, arătând carențele mecanismului de piață, identificând acea „mână invizibilă” care te îndrumă spre binele comun. Adam Smith a dezvoltat mecanismul coordonării sociale, care funcționa în societate fără implicarea permanentă a statului, fiecare individ urmărindu-și propriile interese, avantajoase pentru toți. Mulți economiști moderni l-au susținut pe Smith, dar, din anumite motive, teoria lui Smith își pierde valabilitatea; datorită monopolurilor, repartiției inegale a veniturilor, anumitor descoperiri științifice, proprietățile de eficiență ale mâinii invizibile pot fi diminuate, restrânse sau chiar eliminate.

Pornind de la realitate, *microeconomia* nu se limitează la studiul comportamentelor individuale doar luate separat, ci privity și în interacțiunea lor. Datele obținute la nivelul actorilor individuali vor fi centralizate, pentru a obține date cu privire la elemente ce privesc marile ansambluri.

Microeconomia, ca ramură a cunoașterii, analizează modul în care se informează unitățile individuale, modul în care acestea își alocă resursele, își

¹¹ *Ibidem*.

definesc regulile care le ajută în stabilirea opțiunilor, respectiv felul în care își organizează preferințele și prezintă alternativele.

O altă opinie privind știința microeconomică este dată de R. Dornbush, D. Begg și S. Fisher, care, în lucrarea *Economics*, prezintă microeconomia ca fiind formată din două părți:

- teoria microeconomică pozitivă,
- teoria bunăstării sau economia normativă.

Știința economică a bunăstării face aprecieri referitoare la modul în care ar trebui să funcționeze economia astfel încât să se obțină maximum de eficiență.

În teoria economică a bunăstării, realitățile microeconomice – adică actele, faptele, comportamentul individului – sunt abordate normativ. Această parte a științei economice are la bază o mulțime de teorii, reguli, moduri de gândire și de organizare ale individului (consumator și producător); țelul acestei teorii este de a face o microanaliză a funcționării economiei și de a scoate în evidență performanțele ce s-ar putea obține pornind de la realitatea întruchipată de acțiunile și comportamentele indivizilor: „Cel care a fundamentat o nouă ramură a științei economice – economia bunăstării, numită de autorul însuși ghidul alegerilor publice –, A. C. Pigou, a formulat regulile care, dacă sunt respectate, asigură ca deciziile privind externalitățile să fie în beneficiul public.”¹²

Microeconomia pozitivă arată cum funcționează economia în realitate.

Sfera de cuprindere a celor două teorii este ansamblul microeconomic, ceea ce face ca aceeași realitate să fie abordată din unghiuri diferite.

Concluzionând, economia bunăstării urmărește bunăstarea, prosperitatea, iar economia pozitivă redă realitatea economică întocmai așa cum este. Economia bunăstării studiază modul de alocare a resurselor pe baza criteriilor de eficiență economică, având ca rezultat o stare de bine la nivelul întregii societăți. Bunăstarea, situația opțională la care aspiră individul, nu presupune agonisirea economică neîncetată, ci constituie și o bază concretă care conferă siguranță.

După părerea noastră, microeconomia nu creează nimic nou, dar ea determină felul modificărilor și dezvoltării comportamentelor individuale luate în interacțiunea lor.

2. MACROECONOMIA

„Macro” își are originea în grecescul „makros”, care înseamnă „mare”. Termenul de „macroeconomie” a fost introdus pentru prima dată în anul 1933, de Ragnar Frish, desemnând acea parte a teoriei economice care privește totalitatea ansamblului economic, actele economice ce privesc o anumită țară, interdependențele dintr-un ansamblu semnificativ de variabile globale ce sintetizează evoluția

¹² Michael Parckin, *Economics*, Addison Wesley, Wokingham England, New York, Tokyo, Bonn, 1995, citat după Niță Dobrotă, *Economie politică*, București, Edit. Economică, 1997, p. 210.

întregului sistem economic. Macroeconomia este tratată în lucrarea *Tabloul economic* a lui Fr. Quesnay. Macroeconomia are ca obiect de studiu performanțele globale ale economiei.

Etimologia pare să sugereze că macroeconomia privește „marile” ansambluri, economiile naționale ca entități proprii.

Macroeconomia, ca ramură a cunoașterii, există în forma sa modernă din anul 1936, când John Maynard Keynes a publicat marea sa lucrare *Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor*. Pornind de la ideea că mecanismul de piață poate să se deregleze, Keynes, în această lucrare, încearcă să găsească soluții care să rezolve problemele șomajului, crizelor economice, pieței monetare, progresului social, ratei dobânzii, cererii și ofertei globale. Keynes pune în lumină modul în care se poate ieși din crize economice. Cercetarea lui Keynes conturează macroeconomia. Keynes va completa abordarea vieții economice de la nivel individual cu cea de la nivel global, construind un model. Ulterior, teoria macroeconomică a lui Keynes a fost contestată de unii teoreticieni, dar a fost și dezvoltată de alții, precum P. A. Samuelson, G. Myrdal, M. Kalecki, J. Robinson și P. Sraffa¹³.

După unii autori, *macroeconomia* studiază „modul în care se comportă economia în linii generale, fără a se opri asupra nenumăratelor sale detalii interesante, ci numai asupra celor care creează confuzie”¹⁴; ea este „partea teoriei economice care studiază activitatea economică așa cum apare ea la scara economiei naționale a unei țări ca un întreg, unde se realizează agregarea cererii și ofertei individuale, în cererea și oferta globală, a fluxurilor dintre agenții economici în circuite sintetice care exprimă veniturile și cheltuielile, consumul intermediar și consumul final etc.”¹⁵

Conform unor opinii, macroeconomia este considerată „etajul superior”¹⁶ al sistemului economiei naționale și reprezintă „ansamblul activităților economice privite în unitatea și interdependența lor tehnico-productivă și social-economică, ce se desfășoară într-un cadru politico-cultural și etic istoricește constituit, în cadrul granițelor țării”¹⁷, deci va agrega fluxurile reale și monetare la nivel de economie națională.

¹³ Dintre lucrările cu care s-au remarcat acești teoreticieni enumerăm: Paul Anthony Samuelson, *L'Économie*, vol. I și II, Paris, Editeur Armand Colin, 1982, sau *Economics*, New York, 1989 (edition XIII); Gunnar K. Myrdal, *An American Dilemma* și *The Negro Problem*, 1944; *The Asiatic Drama*, 1968; *An International Economy: Problems and Prospects*, 1956; *Economic Theory and Under-Developed Regions*, 1957; *Challenge to Affluence*, 1963; *Against the Stream*, 1973; Michael Kalecki, *Schiță a teoriei creșterii economice socialiste*, București, Edit. Politică, 1972; Joan Robinson, *Eseuri asupra teoriei ocupării*, 1937; *Eseuri asupra economiei lui Marx*, 1942; Piero Sraffa, *Producția de mărfuri prin intermediul mărfurilor. Preludiu la o critică a teoriei economice*, 1960.

¹⁴ Richard G. Lipsey, K. Alec Chrystal, *op. cit.*, p. 550.

¹⁵ Dumitru Ciucur, Ilie Gavril, Constantin Popescu, *Economie politică*, București, Edit. Economică, 1999, p. 323.

¹⁶ Constantin Popescu, Dumitru Ciucur, Dan Ilie Morega, *op. cit.*, p. 87.

¹⁷ *Ibidem*.

Niță Dobrotă prezintă macroeconomia ca fiind parte a științei care „studiază relațiile între marile agregate, respectiv între indicatorii economici agregați, cum sunt producția, ocuparea, nivelul general al prețurilor, rata dobânzii și cursul de schimb valutar. Ea formalizează legăturile dintre toate acestea cu deciziile sectorului public.”¹⁸

Dicționarul de economie apărut sub redacția profesorului Niță Dobrotă definește macroeconomia ca fiind „acea parte a economiei, a activității economice, ce constă din procesele, faptele, actele și comportamentele de natură economică în contextul raporturilor dintre ele, ca mărimi și variabile agregate ce se realizează prin ceea ce face fiecare participant”¹⁹; „componentă a științei economice ce se ocupă cu studiul structurii, funcționalității și comportamentul de ansamblu al economiei ca sistem.”²⁰

La nivel macroeconomic, teoria economică vizează:

- actele economice ce privesc marile ansambluri;
- interdependențele dintr-un ansamblu semnificativ de variabile globale, de exemplu, volumul producției depinde de cel al investițiilor, ce condiționează utilizarea forței de muncă;
- totalitatea ansamblului economic, fiecare act nu are sens decât în raport cu o structură care reglează sistemul, de exemplu, rata de economisire nu prezintă mare importanță dacă nu se cunoaște scopul economisirii, comportamentul de investiții al agentului economic²¹.

Concluzionând, *macroeconomia* urmărește să descopere, din anumite premise, legile generale ale funcționării economiei. Rolul ei este de a explica probleme ce nu pot fi înțelese complet analizând piețele individuale, astfel că un studiu al fenomenelor luate în ansamblu permite deseori o amplificare a nivelului de pricepere a fenomenelor și actelor economice. Macroeconomia are în vedere actele economice care privesc marile ansambluri, interdependențele dintr-un ansamblu semnificativ de variabile globale care sintetizează evoluția sistemului economic, totalitatea ansamblului economic prin care fiecare act nu are valoare dacă nu e luat în raport cu o structură care reglează evoluția sistemului²².

După părerea noastră, dacă economia întreprinderilor vizează actele economice de la nivelul unităților economice, macroeconomia vizează latura globală, agregată, trage concluzii pornind de la premisele furnizate de microeconomie, operând cu mărimi globale, care să permită fundamentarea deciziilor macroeconomice. Macroeconomia, ca ramură a științei economice, caută

¹⁸ Niță Dobrotă, *Economia politică*, București, Edit. Economică, 1997, p. 280.

¹⁹ *** *Dicționar de economie*, Niță Dobrotă (coord.), ed. cit., p. 281.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ A se vedea Janine Bremond, Alain Geledan, *op. cit.*, p. 230–231.

²² A se vedea Aurel Negucioiu (coord.), Anton Drăgoescu, Sabin Pop, *Economie politică*, vol. II, Cluj-Napoca, Edit. George Barițiu, 1998, p. 192.

răspuns la întrebări legate de factorii sub influența cărora se modifică venitul național brut, venitul disponibil, rata șomajului, etc.

„Atât microeconomia cât și macroeconomia sunt abstracții științifice, rezultate din procesul de integrare și agregare a fluxurilor economice reale și monetare, la niveluri diferite ale verticalei economice, începând cu nivelul de bază al vieții economice – unitățile – și continuând cu mezoeconomia – ramurile – și în final macroeconomia.”²³ Dacă macroeconomia se ocupă cu studiul comportamentului economic în ansamblul său, adică are în vedere nivelul total al producției, al ocupării forței de muncă și al prețurilor dintr-o țară, microeconomia studiază prețuri, cantități și piețe individuale. Astfel, microeconomia va analiza modul în care un cartel petrolier poate stabili prețul petrolului, iar macroeconomia va cerceta motivul pentru care o creștere accentuată a prețului mondial al petrolului cauzează inflație și șomaj, sau microeconomia studiază elementele individuale ale comerțului exterior, pe când macroeconomia studiază tendințele generale ale importurilor și exporturilor naționale²⁴.

Macroeconomia permite observarea fenomenelor la nivel de grupuri de subiecți economici, indivizi sau firme, reuniți în categorii omogene și degajați astfel de comportamentele lor individuale. Macroeconomia operează, deci, cu mărimi globale, denumite *agregate*, concentrându-se cu prioritate pe analiza calitativă a corelațiilor dintre variabile, pe aspectele de măsurare a influențelor directe și indirecte dintre acestea, în vederea fundamentării deciziilor macroeconomice. De aceea, macroeconomia a trebuit să elaboreze noi instrumente, concepții, principii, legi și reguli de funcționare.

Un studiu al funcționării unei economii ar presupune, mai întâi, o analiză a comportamentului: consumatorului, agent al cererii, care, pe baza principiului hedonist, dorește să-și maximizeze utilitățile economice; al producătorului, care este un susținător al ofertei și ia decizii oportune privind ceea ce trebuie să producă, în ce cantități și pentru cine să producă.

Pornind de la microanaliză, de la studiul pieței, ofertei, cererii, prețului, al comportamentului individului, microeconomia trece la studiul unor probleme mult mai mari, de genul celor specifice macroeconomiei.

Macroeconomia se prezintă sub forma relațiilor multiple ce apar între actorii economici individuali; ea exprimă faptele, comportamentele, procesele agenților economici de ansamblu, deci mărimi și variabile agregate de intrări și ieșiri.

Macroeconomia trage concluzii pornind de la anumite premise furnizate de microeconomie, încearcă să stabilească legi generale de funcționare a unei economii, bazându-se pe deducție. Va neglija anumite aspecte ce privesc individul,

²³ Constantin Popescu, Dumitru Ciucur, Dan Ilie Morega, *op. cit.*, p.13.

²⁴ A se vedea P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, *Economie politică*, București, Edit. Teora, 2000, p. 462.

în schimbul unei analize foarte detaliate a marilor agregate, astfel că, în loc să analizeze fiecare piață de bunuri în parte, va face o analiză a unui număr restâns de piețe mai mari prin intermediul ofertei și cererii agregate. De exemplu, economiile țărilor se deosebesc prin anumite trăsături ce caracterizează anumite sectoare, dar aceste detalii pot fi pierdute dacă se face o analiză la nivel agregat. Rezultatele ce se obțin la nivel macroeconomic depind foarte mult de rezultatele de la nivel microeconomic; de exemplu, o întreprindere care deține un segment important de piață, modificându-și prețul bunurilor pe piață, va influența celelalte unități care produc bunuri asemănătoare, astfel că, în final, se va obține un lanț de modificări, cu repercusiuni asupra întregului mecanism economic, asupra marilor ansambluri. Cu ajutorul unor instrumente de politică macroeconomică, cum ar fi politica monetară și fiscală, statul poate influența volumul total al cheltuielilor, al producției, al șomajului, al prețului, al ocupării forței de muncă, al inflației. Uneori, nu putem explica un comportament la nivel agregat prin comportamentele componentelor individuale. Un rol deosebit de important în practica de analiză îl are tehnica descompunerii rezultatelor complexe în părți componente, având în vedere influența anumitor factori. Fenomenele complexe sunt descompuse în elemente care sunt analizate separat, permițând o analiză atât la nivelul global al fenomenelor, cât și la nivelul elementelor structurale ale acestora. Descompunerea pe factori permite ca actele economice să fie studiate comparativ cu o bază de referință, oferind imaginea nivelului atins de un fenomen, ritmul de dezvoltare al acestuia, tendința de evoluție în timp și spațiu față de alte fenomene și procese asemănătoare. Este deosebit de important ca agregarea rezultatelor și cheltuielilor de la nivel microeconomic să aibă parte de teorii și metodologii de calcul, astfel încât să se obțină, în final, mărimi comparabile în timp și spațiu, cum ar fi: inflația, șomajul, creșterea economică, venitul național, consumul și investițiile, oferta agregată, cererea agregată, ciclurile economice, dezvoltarea economică, comerțul internațional, politica fiscală, balanța de plăți și a datoriei publice, produsul intern brut, produsul intern net.

Rezultatele obținute la nivel macroeconomic pot influența comportamentul actorului economic; de exemplu, producătorul va putea să-și modifice deciziile privind investițiile, distribuirea veniturilor, privind producția etc.

Între microeconomie și macroeconomie există o legătură foarte strânsă. O serie de rezultate – indicatori, indici – sunt semnificative pentru ambele nivele ale verticalei economice; de exemplu, evoluția salariului și a ratei dobânzii. Dacă *produsul național* va înregistra o creștere, se va obține o creștere a producției de bunuri și o creștere a veniturilor oamenilor. Un nivel ridicat al ratei șomajului face să crească riscul salariaților de a rămâne fără locuri de muncă și implicit de a pierde din venituri.

Rezultatele furnizate de cele două nivele sunt importante pentru a înțelege cauzele unor fluctuații mari ale prețurilor, cauzele unui nivel ridicat al șomajului, ceea ce duce la dereglarea întregului sistem economic. Economia politică abordează economia ca un întreg, anumite aspecte fiind privite din unghiul microeconomic, iar altele din cel macroeconomic.

Diferența dintre microeconomie și macroeconomie are la bază aspecte legate de tipul de scară de abordare, și nu aspecte legate de tipul de abordare a problemelor.

Trecerea de la microeconomie la macroeconomie nu este tocmai simplă, deoarece, chiar dacă macroeconomia se interesează de latura agregată, globală a unei economii și chiar dacă, în principiu, agregarea înseamnă suma cantităților individuale, multe raționamente sunt adevărate pentru individ și false pentru societate. De exemplu, dacă un individ primește mai mulți bani, situația acestuia se va ameliora, dar dacă toată lumea primește mai mulți bani, situația acesteia nu se va ameliora.

Pentru a ne confrunța cu o problemă macroeconomică, înseamnă să trecem de la interese individuale la interese generale, bineînțeles, ținând cont de interesele personale.

Conform opiniei lui Niță Dobrotă, printre problemele macroeconomice cele mai importante se numără:

- asigurarea unui echilibru între oferta globală și cererea globală, asigurarea creșterii economice, respectiv asigurarea unei dezvoltări durabile; economia nu se desfășoară cu regularitate sub aceeași formă, ci este caracterizată prin cicluri economice, conform cărora au existat perioade când lumea a cunoscut mari depresii naționale, internaționale și mondiale, creștere economică susținută, descreșteri, mișcări economice ascendente și descendente;
- o mai mare grijă față de factorul uman, prin asigurarea unei ocupări depline, chiar dacă resursele de muncă nu au fost și nici nu sunt pe deplin ocupate în nicio țară, datorită șomajului voluntar și involuntar, astfel că ideile privind ocuparea au fost reformulate acceptându-se un șomaj normal, natural; analiza cauzelor șomajului reprezintă probleme de maximă actualitate ale macroeconomiei;
- asigurarea de monedă în circulație în cantitățile cerute de fluxurile economice reale; obținerea unei piețe monetare echilibrate, scop care este deosebit de greu de realizat, datorită inflației;
- asigurarea unei balanțe de plăți externe și comerciale echilibrate;
- asigurarea integrării problemelor macroeconomice în strategii globale de creștere și dezvoltare, cum ar fi prognozarea macroeconomică și programarea macroeconomică²⁵.

²⁵ A se vedea Niță Dobrotă, *Economie politică*, ed. cit., p. 283–284.

Rudiger Dornbusch și Stanley Fischer consideră că problemele principale supuse studiului macroeconomiei sunt în număr de trei:

- șomajul, ca o problemă esențială macroeconomiei;
- explicarea inflației, căutându-se soluții care să mențină o rată scăzută a inflației, dar fără a spori rata șomajului;
- găsirea de soluții care determină rata creșterii productivității.²⁶

Macroeconomia este o ramură a științei economice, aceea care caută răspuns la întrebări legate de factorii sub influența cărora se modifică venitul național, de modificarea gradului de ocupare și evoluția ratei șomajului, de influența inflației asupra veniturilor populației, de efectele pe care le au creșterea sau scăderea salariilor asupra inflației și șomajului, de posibilitățile de sporire a outputului național etc., întrebări care sunt deosebit de frecvente și actuale, mai ales într-o economie de tranziție. La toate aceste întrebări se poate răspunde din ce în ce mai exact pe măsură ce deciziile de politică macroeconomică sunt adoptate conform unor principii și reguli ce decurg din abordarea științifică globală a problemelor pe care le ridică fiecare tip de politică, raportul dintre efectele avute în vedere și cele care se obțin într-un mediu economic dinamic și incert, cum este orice economie națională.

Problemele macroeconomice se regăsesc în forme și cu intensități diferite în toate țările, datorită interdependențelor crescânde din economia mondială, datorită resurselor limitate de care dispune fiecare țară, datorită nevoilor diferite ale indivizilor din fiecare țară. Ele se regăsesc în problemele globale ale economiei mondiale. Pot avea două laturi: una pozitivă (arată sensul progresist al evoluției) și alta negativă (apare sub forma unor dezechilibre).

Abordarea statică a unei macroeconomii presupune o cercetare a acesteia într-un anumit moment al mișcării, evoluției sale, comparativ cu un alt moment ce va fi luat ca bază de comparație, adică se vor compara rezultatele obținute la nivel macroeconomic din diverse țări, în același moment.

Abordarea dinamică a macroeconomiei este expresie a unei evoluții în timp a unor acte, procese sau fenomene economice, vizează studiul fluxurilor economice în continuitatea și interdependența lor, desfășurate într-un orizont de timp. După cum spunea și John Stuart Mill: „Există o mișcare progresivă care s-a transmis, fără întrerupere istorică, de la an la an, de la o generație la alta, o sporire a bogăției, o creștere a ceea ce se numește prosperitate materială. Toate națiunile pe care noi le numim în mod obișnuit civilizate își sporesc producția și populația.”²⁷

Noțiunile specifice acestor abordări dinamice sunt: creștere economică pozitivă, creștere economică negativă, creștere economică zero, dezvoltare economică,

²⁶ A se vedea R. Dornbusch, S. Fischer, *Macroeconomia*, Timișoara, Edit. Sedona, 1997, p. 7–8.

²⁷ John Stuart Mill, *Despre libertate*, București, Edit. Humanitas, 1994 (citată după Niță Dobrotă, *Economie politică*, ed. cit., p. 11).

subdezvoltare economică, progres economic, regres economic, expansiune economică, recesiune economică etc.

Mai întâi, analiza economică s-a oprit asupra indivizilor, apoi în timp, teoreticienii au trecut de la microanaliză la o cercetare la nivel agregat, global, astfel că teorii ale creșterii economice s-au construit pe baza doctrinelor de la nivel microeconomic. Acest mod de gândire i-a caracterizat pe teoreticienii clasici și neoclasici.

Reproducția este un *concept macroeconomic*, specific teoriei marxiste, care exprimă procesul reluării continue a producției, la scara unei economii naționale, și care se compune din patru faze – producție, repartiție, schimb, consum – privite în interdependență și intercondiționare.

Dacă se au în vedere dimensiunile reluării producției sociale, se poate vorbi:

- de o reproducție simplă, dacă procesul producției va fi reluat la același nivel în aceleași proporții, adică plusprodusul se va utiliza în întregime pentru consum, lipsind acumularea;
- de o reproducție lărgită, dacă procesul de producție va fi reluat la un nivel superior celui anterior, astfel că o parte a plusprodusului se va acumula.

Creșterea producției sociale poate fi obținută pe cale *extensivă*, adică printr-un aport prioritar cantitativ al factorilor, sau pe cale *intensivă*, adică prin aportul prioritar calitativ al factorilor.

Toate modificările de la nivel macroeconomic sunt foarte bine exprimate de indicatorii macroeconomici de rezultate. Informațiile obținute prin măsurarea, ordonarea și sistematizarea fenomenelor din economia unei țări stau la baza calculării unor agregate macroeconomice ce exprimă aspecte esențiale ale economiei luate în ansamblul său. Indicatorii globali obținuți servesc la fundamentarea unor decizii financiar-economice și stau la baza comparațiilor internaționale. Comparația se impune nu doar în scopul unei ierarhizări, ci și în vederea stabilirii etapei de dezvoltare în care se află țara respectivă, a evoluției și perspectivei de dezvoltare. Această comparabilitate presupune găsirea acelor indicatori cu ajutorul cărora să se aprecieze, realist și obiectiv, starea reală și mișcarea economiilor naționale ale diferitelor țări. Un rol deosebit de important îl are exprimarea indicatorilor în prețuri constante, adică fluxurile de bunuri și servicii vor fi evaluate în prețurile la care aceleași bunuri și servicii au fost evaluate într-un anumit an de referință sau în prețuri curente, stabilindu-se volumul valoric al activităților. Indicatorii macroeconomici calculați în prețuri constante exprimă dinamica activităților, asigurându-se comparabilitatea datelor în timp, și permit cunoașterea influențelor modificărilor de prețuri asupra diferiților indicatori economici, prin care se exprimă progresul economico-social înregistrat în cadrul unei economii, evidențiat prin creșterea nivelului de trai, de exemplu.

Văzând realitatea, o economie nu poate exista fără a duce mărfuri în afara granițelor țării sau fără a aduce mărfuri din alte țări. În condițiile unei piețe libere, ale dezvoltării cooperării și migrării capitalului, care fac necesară participarea la circuitul mondial de valori, nu se mai poate vorbi de dezvoltarea unei economii naționale autarhice, nici măcar teoretic. Dacă ar trebui să ne raportăm la anii secolului al XVIII-lea, am observa că economia modernă depinde foarte mult de specializarea indivizilor și a firmelor, motiv pentru care între economiile țărilor există o vastă rețea de schimburi comerciale. Specializarea presupune concentrarea eforturilor asupra unui număr redus de operațiuni, permițând țărilor să se pregătească și să folosească în cel mai avantajos mod aptitudinile și resursele de care dispun. Astfel, unitățile vor deveni tot mai performante în domeniul ales, fiind necesar tot mai mult schimbul de activități și, implicit, se va crea o rețea de interdependențe între actorii economici, zonele teritoriale, țările lumii.

Conform unui dicționar economic, specializarea internațională reprezintă un „proces de adaptare și dezvoltare a potențialului economic național, a economiei de piață internă, la cerințele pieței mondiale, în vederea valorificării cât mai bune a condițiilor naturale, a tradițiilor, a forței de muncă și a capitalurilor din țara respectivă”²⁸. Factorii cei mai importanți care conduc la specializarea internațională a economiilor țărilor sunt:

- condițiile naturale, ce pot favoriza un anumit tip de producție;
- tradițiile economice, care pot favoriza sau nu specializarea în producție de un anumit tip;
- calificarea forței de muncă, disponibilitățile de capital, nivelul aparatului productiv și gradul său de diversificare;
- anumiți factori extraeconomici.

Specializarea se poate realiza la nivel de ramură sau în interiorul (sub)ramurilor. Se remarcă prin grade diferite la nivelul fiecărei țări, evidențiind potențialul economic al statelor.

Macroeconomia deschisă semnifică raporturile dintre economiile țărilor. Este un efect al practicării schimburilor de bunuri și servicii inter-țări. *Economia mondială* cuprinde totalitatea economiilor țărilor, legate între ele prin relații complexe de participare la diviziunea internațională a muncii și la circuitul mondial. Deși relații între state au existat din cele mai vechi timpuri, despre o economie mondială nu se poate vorbi în antichitate sau în evul mediu, ci doar corelat cu formarea pieței mondiale și cu cea a diviziunii internaționale a muncii. Deci, aceasta s-a format în cadrul unui proces istoric îndelungat, finalizat la începutul secolului al XX-lea, și are la bază existența unor economii naționale, a unor țări cu nivel diferit de dezvoltare.

²⁸ *** *Dicționar de economie*, Niță Dobrotă (coord.), ed. cit., p. 440–441.

Având în vedere structura eterogenă a economiei mondiale, distingem *economia deschisă mare* și *economia deschisă mică*.

Datorită dimensiunilor sale și puterii economico-financiare pe care le au anumite țări, economiile acestora nu se vor raporta la rata dobânzii ce se va forma în funcție de condițiile existente pe piața financiară mondială, ci rata dobânzii se va forma pe baza și sub influența proceselor economice interne. Acest tip de economie este cunoscută sub denumirea de *economie deschisă mare*. Toate aceste țări vor exercita o influență însemnată asupra stării pieței financiare internaționale și asupra nivelului mondial al ratei dobânzii.

Economia deschisă mică este economia caracteristică țărilor cu mici puteri comerciale, cu slabe forțe economice, care se raportează la rata dobânzii formată pe baza condițiilor existente pe piața financiară mondială. Acest tip de economie nu exercită o influență nici asupra pieței mondiale și nici asupra mișcării ratei mondiale a dobânzii.

Realitatea economică a demonstrat că este mult mai eficient să se realizeze o diviziune a muncii care să permită împărțirea producției pe etape sau operațiuni specializate și utilizarea resurselor de care dispun, decât să se producă de toate la nivel mediocru, și că, în condițiile actuale, nicio economie nu se poate considera independentă, toate depinzând în proporții diferite de exterior: „Nicio economie națională nu se poate considera ca fiind independentă față de contextul mondial, iar acest context rezultă dintr-o mulțime de comportamente care nu caracterizează nicio națiune luată separat [...] De aceea, fiecare trebuie să vegheze pentru a-și menține locul în competiția comercială, echilibrul schimburilor internaționale fiind astăzi o constrângere inevitabilă.”²⁹

Dezvoltarea economico-socială a țărilor s-a făcut în condiții istorice concrete, specifice fiecărei țări, astfel că ne confruntăm cu evoluții și rezultate diferite de la o țară la alta. Comparabilitatea ce se realizează între țări are drept scop nu doar ierarhizarea țărilor, ci și stabilirea concretă a etapei de dezvoltare în care se află țările și perspectiva de dezvoltare a acestora. Se ridică astfel problema stabilirii acelor criterii metodologice și a indicatorilor care permit aprecieri obiective și realiste. O problemă teoretico-metodologică extrem de importantă, dar și foarte dificilă este găsirea unui consens în privința calculului și conținutului pe care-l vor avea indicatorii sintetici pe care-i vor calcula țările. Datorită creșterii importanței și ponderii serviciilor în majoritatea țărilor, aspect valabil și pentru România, în viitor va apărea necesitatea includerii în comparațiile internaționale nu numai a indicatorilor macroeconomici, ci și a celor sociali.

Din punct de vedere statistic, vor continua să coexiste indicatori ce vor avea obiectiv o dispersie mai mare, ca urmare a dezvoltării inegale a elementelor de

²⁹ Michel Didier, *Economie: regulile jocului*, București, Edit. Humanitas, 1994.

capital și ritmului diferit de rețehnologizare, alături de alți indicatori cu o dispersie mai mică sau la care se va reduce dispersia, pe măsura dezvoltării elementelor caracteristice economiei de piață. Toate aceste aspecte impun sporirea preocupărilor generale vizând îmbunătățirea metodologiei și practicii în domeniul comparabilității indicatorilor macroeconomici pe plan internațional.

După părerea noastră, problema unificării metodologice a calculului indicatorilor sintetici la nivel macroeconomic trebuie să fie o preocupare continuă a principalelor organisme internaționale sau a instituțiilor naționale, pentru a elabora tehnici de calcul și recomandări privind modul de determinare a indicatorilor sintetici, astfel încât să poată fi folosiți în comparații internaționale.

3. ECONOMIA NAȚIONALĂ

Sistemul economic este un ansamblu de activități care se află în interacțiune dinamică unele cu altele sau cu mediul natural, și care se desfășoară de către individ în scopul satisfacerii nevoilor sale de viață normală. Sistemul economic poate fi interpretat ca fiind economia unei țări, compusă din mai multe nivele, unul fiind economia națională, ca subsistem al sistemului global al unei economii.

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, prin națiune se înțelege o „comunitate stabilă de oameni, istoricește constituită ca stat, apărută pe baza unității de limbă, de teritoriu, de viață economică și de factură psihică, care se manifestă în particularitățile specifice ale culturii naționale și în conștiința originii și a sortii comune”³⁰. Națiunea are o puternică influență asupra activității economice a țării pe care o reprezintă, constituind cadrul complex al dezvoltării generale.

Până prin secolul al XVIII-lea, puțini autori considerau națiunea responsabilă de bunăstarea economică a populației. Bogăția de la nivel național îl privea doar suveran, în vreme ce omul de rând nu însemna mai nimic. Suveranul acumula bogății, le folosea conform bunului plac, nu pentru a îmbunătăți nivelul de trai al poporului, ci tot pentru el, având drept scop sporirea puterii și a prestigiului. Astfel, Colbert, ministrul lui Ludovic al XIV-lea, spunea: „Toată lumea este de acord că puterea și măreția unui stat se măsoară în cantitatea de argint pe care o posedă.”³¹ Această putere era obținută prin înfrângerea altora: „o țară poate câștiga, numai dacă o alta pierde”³².

Începând cu secolul al XVIII-lea și până în secolul al XX-lea, scopul economic și politic ce s-a făcut remarcant a fost sporirea bunăstării populației.

³⁰ *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche (coord.), ediția a II-a, București, Edit. Univers Enciclopedic, 1996.

³¹ Robert B. Reich, *Munca națiunilor*, București, Edit. Paideia, 1996, p. 20.

³² *Ibidem*.

Cetățenii unei națiuni împărțeau astfel responsabilitatea bunăstării economice. Se observă că economia unei țări este legată tot mai mult de bunăstarea populației țării respective. Istoria relevă că unitatea unei națiuni reprezintă condiția esențială a unei prosperități durabile. Națiunea a ajuns la o dezvoltare a forțelor productive doar atunci când interesele indivizilor au avut un scop comun, când interesul particular a fost subordonat interesului general.

Economia națională s-ar putea defini ca fiind „un sistem complex, un ansamblu istoricește constituit de activități, relații și fluxuri economice variate, care se desfășoară de, și se statornicesc între subiecții (actorii economici) ai unei națiuni în cadrul și pe teritoriul unui stat determinat”³³ sau, dacă avem în vedere alte păreri, putem spune că economia națională poate fi caracterizată prin următoarele trăsături esențiale:

- este nucleul tuturor activităților și relațiilor sociale, economice sau de altă natură, desfășurate în cadrul granițelor unei țări;
- este nucleul forțelor geografice, politice și strategice din același spațiu;
- este nucleul rațiunilor spirituale, socio-culturale, economice, politice desfășurate în cadrul granițelor unei țări³⁴.

Conform unui dicționar de economie, economia națională „exprimă o formă specifică a diviziunii și cooperării muncii, în interiorul unei națiuni, al unei țări, formate în timp, ca urmare a acțiunii conjugate a factorilor interni (naturali, social-politici, economici) și a interacțiunii lor dinamice cu factorii externi, rezultați din diviziunea și cooperarea din economia mondială”³⁵.

Economiile naționale n-au existat întotdeauna, ci s-au format în funcție de condițiile specifice ale fiecărei țări; ele sunt sisteme ce au apărut pe o anumită treaptă de evoluție a societății. După opinia lui Cornel Burtică, economia națională este „cadrul de bază al progresului economico-social”³⁶. În secolele XVI–XVII, mercantiliștii remarcău o sporire a forței economiilor naționale, în comparație cu economiile naturale, închise ca necesară intervenția statului în economie.

În secolul al XVIII-lea, ca reprezentant al fiziocraților, Fr. Quesnay, a expus – în faimoasa sa lucrare *Tabloul economic*, publicată în 1758 – fluxurile economice într-o societate compusă din trei clase sociale, între care circulă produsul net, care poate fi creat doar în agricultură. Deci, primul model de economie națională prezentat în mișcare este cel al lui Fr. Quesnay.

Caracteristica esențială a economiei naționale este dată de noțiunea de sistem, care evidențiază faptul că aceasta nu este o îngrămădire haotică de activități, ci apare ca un întreg, în care fiecare parte are un loc bine determinat. Economia

³³ Aurel Negucioiu, Anton Drăgoescu, Sabin Pop, *op. cit.*, p. 188.

³⁴ A se vedea Gabriela Bodea, *Sistemul economic, între dezechilibru și dezvoltare*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1999, p. 34.

³⁵ *** *Dicționar de economie*, Niță Dobrotă (coord.), ed. cit., 1999, p. 188–189.

³⁶ *** *Economia mondială. Tipologia economiilor naționale*, Cornel Burtică (coord.), București, Edit. Politică, 1977, p. 68.

națională apare ca un sistem cibernetic, cu capacitate de autoreglare. Ea este o realitate dinamică, ai cărei subiecți sunt indivizii priviți din unghiuri diferite, care trăiesc într-un spațiu bine determinat. Formarea națiunii, a statelor naționale, apariția piețelor naționale, a diviziunii muncii, a cooperării la nivel global au constituit factori importanți în formarea economiilor naționale. Specificul fiecărei economii naționale este faptul că aceasta este influențată de factorul timp. Astfel, economia națională dintr-o anumită perioadă nu este identică cu ea însăși raportată la altă perioadă. Dacă ar fi să privim lucrurile la scară mondială, vom observa că economiile naționale diferă de la o țară la alta, datorită anumitor factori naturali, social-economici, politici, factori care fac ca printre ele să vedem adevărați giganți, pitici, națiuni normale, civilizate, semicivilizate. Economia națională e întâlnită sub diverse forme: economie de piață mixtă, economie socială de piață, economie mixtă de piață social-umanistă. Cunoașterea fenomenelor, a relațiilor și a proceselor economice, descoperirea principiilor și legilor economice, a sistemelor economice, descoperirea esenței fenomenelor și proceselor economice constituie rolul economiei politice. Altfel spus, rolul economiei politice este de a educa națiunile.

Ca o concluzie, economia națională poate fi caracterizată prin următoarele trăsături:

- dispune de autonomie și independență relativă;
- evoluția și mișcarea acesteia sunt guvernate de legi proprii;
- se întrepătrunde cu celelalte economii naționale;
- presupune un sistem economico-social structurat astfel:
 - pe sectoare economice (primar, secundar, terțiar, cuaternar);
 - pe tipuri de actori economici;
 - pe ramuri și subramuri de activitate;
 - pe trepte de agregare verticală (microeconomică, mezoeconomică, macroeconomică).

Conceptul de economie națională este aplicabil oricărui stat al lumii, fie că e vorba de o țară agrară, agrar-industrială, industrial-agrară, industrial-dezvoltată. Unii specialiști consideră că despre un complex economic național nu se poate vorbi decât la nivelul statelor dezvoltate din punct de vedere economic. De exemplu, anumite țări slab dezvoltate au economie națională, dar, la nivelul acestora, nu putem vorbi de complex economic național.

Potrivit unor opinii, complexul economic național statal-unitar desemnează „starea economiei naționale, a mecanismului ei de funcționare într-o anumită perioadă de timp și într-un spațiu geografic determinat”³⁷, iar din punctul de vedere al altor specialiști, complexul economic național statal-unitar este „o formă

³⁷ Aurel Negucioiu, Anton Drăgoescu, Sabin Pop, *op. cit.*, p. 195–196.

superioară de organizare, integrare și dezvoltare a economiei naționale în care diferitele activități sunt agregate la un nivel înalt³⁸.

Complexul economic național statal-unitar definește o economie națională mai evoluată, o formă superioară de existență, organizare, funcționare și evoluție.

Complexul economic național presupune o piață națională, o diviziune a muncii, o structură cu un grad de diversificare și specializare a ramurilor, un nivel tehnic ridicat, bazat pe tehnica mașinistă, grad înalt al productivității muncii, grad înalt de integrare a industriei și agriculturii, participă la circuitul economic mondial cu bunuri cu grad avansat de prelucrare.

O serie de lucrări privesc macroeconomia și economia națională ca fiind identice. Privite dintr-un anumit unghi, aceste două concepte se suprapun numai parțial.

Macroeconomia este o realitate economică cu un nivel agregat al faptelor, proceselor economice. Macroeconomia se referă la „agregarea reacțiilor individuale ale agenților economici dintr-o țară, cu ajutorul unui complex de factori, care prestabilesc și determină buna funcționare a economiei naționale³⁹”. Deci, ea nu studiază doar actele și faptele realizate de actorii economici, ci acordă prioritate analizei calitative a mecanismului de funcționare a economiei naționale în strânsă legătură cu mediul din care fac parte și cu sistemul economiei mondiale. Ea stabilește corelațiile dintre variabilele macroeconomice și măsoară influențele dintre acestea în vederea fundamentării deciziilor.

Economia națională cuprinde faptele, procesele și comportamentele subiecților economici agregați, mecanismul de funcționare, structura și comportamentul de ansamblu, dar cuprinde și întreaga microeconomie, deci toate entitățile celulare dintr-o economie, precum și întreaga mezoeconomie, adică toate ramurile. Economia națională are drept scop principal asigurarea echilibrului și a progresului.

Economia națională se caracterizează prin următoarele trăsături:

- economia națională este o totalitate organică, un întreg în care elementele componente constituie un organism economico-social, deci este un sistem complex de activități, relații și fluxuri economice, istoricește constituit, sistem apărut pe o anumită treaptă de evoluție a societății;
- presupune existența pieței naționale, corespunzătoare gradului de dezvoltare și nivelului economico-social al țării, prin prisma potențialului ei de resurse naturale, materiale, umane, financiare, tehnologice;
- presupune existența națiunii, ca tip de comunitate social-umană, ca suport existențial al vieții unui popor;

³⁸ *Ibidem*, p. 196.

³⁹ *** *Economie politică*, Gheorghe Postelnicu (coord.), vol. II, Editor Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Economice, Catedra de economie politică, Cluj-Napoca, 2004, p. 47.

- transformarea statelor premoderne în state naționale;
- apariția și consolidarea diviziunii muncii, în raport cu specificul național al împărțirii economiei în sectoare, ramuri, subramuri și activități, dar având în vedere amploarea mondială a fenomenului;
- nașterea și amplificarea unui subsistem de relații de cooperare la scară macroeconomică;
- subiecții economici sunt oameni ce au o anumită cetățenie și ce aparțin unei anumite națiuni;
- economia națională e constituită dintr-o mulțime de entități celulare, dintr-o sumă de întreprinderi;
- economia națională reprezintă un anumit nivel și o anumită scară de agregare a subiecților economici, a activităților și fluxurilor economice;
- economia națională este un sistem cibernetic cu capacitate de autoreglare;
- deoarece economiile naționale au cunoscut perioade de progres sau regres, pot fi definite ca fiind o realitate dinamică guvernată de legi economice obiective;
- presupun un context bine conturat de organizare a componentelor și structurilor caracteristice economiilor naționale, funcționează și evoluează într-un mediu natural, economic internațional, social-național și internațional determinate.

Alături de asemenea trăsături esențiale, generale, economiilor naționale le sunt proprii și trăsături specifice, una dintre ele fiind momentul analizei unei economii naționale sau cadrul de desfășurare a unei economii naționale, astfel că, o economie națională aflată într-o anumită perioadă se deosebește de ea însăși în altă perioadă sau de economia altei țări, în același moment.

Macroeconomia, ca ramură a științei economice, cercetează actele, relațiile, variabilele, mecanismele macroeconomice; ea încercă să explice legile obiective care le guvernează mișcarea.

Economia națională include în structura sa toate elementele care dau conținut macroeconomiei, dar și întreaga micro și mezoconomie.

După părerea noastră, între macroconomie și economie națională există deosebiri de sferă, conținut, de ordin cantitativ și calitativ, ceea ce face ca macroeconomia să se suprapună doar parțial cu economia națională.

Spre deosebire de macroconomie, economia națională integrează sub aspectul social-politic, național-statal sistemele și subsistemele de activități economice și sociale într-o formă concret-istorică a evoluției națiunilor.

Macroeconomia este parte a teoriei și realității economice care se referă la actele economice care privesc marile ansambluri, ramuri, agregate de producție și se concentrează spre a analiza corelațiile dintre variabilele globale; ea presupune studiul mijloacelor care privesc realizarea anumitor scopuri fixate de către societate, analiza principalelor dezechilibre care pot să apară între agregate. Macroeconomia studiază comportamentul economiei naționale privită ca ansamblu

coerent și este prezentă în toate domeniile vieții sociale. Astfel, oamenii de afaceri care evaluează cererea viitoare pentru oferta lor trebuie să cunoască ritmul de creștere a veniturilor populației; populația care trăiește dintr-un salariu fix este curioasă să cunoască cât va fi inflația; șomerii care caută de lucru speră că economia se va înviora și se vor crea noi locuri de muncă etc. Toate aceste probleme depind de starea economiei naționale la un moment dat. Obiectivul macroeconomiei este de a clarifica fenomenele, noțiunile și legitățile macroeconomice, fără de care nu se pot înțelege acțiunile de politică economică.

Istoria a demonstrat că unitatea unei națiuni reprezintă condiția esențială a unei prosperități durabile. Națiunile au ajuns la o dezvoltare armonioasă a forțelor productive doar atunci când interesul general s-a îmbinat și împletit armonios cu cel particular. Astfel, se vor înregistra progrese doar dacă interesele indivizilor sunt aceleași: „Ceea ce în economia privată este înțelepciune – spunea Adam Smith – cu greu poate fi nesăbuință în economia unor națiuni mari. Fiecare individ, prin faptul că își urmărește propriul interes, favorizează prin aceasta, în mod necesar, și interesele societății. Evident că fiecare individ, prin faptul că el cunoaște mai bine ca oricine situația locală și acordă cea mai mare atenție activității lui, este mult mai în măsură decât omul de stat, și decât legiuitorul, să aprecieze cum pot fi folosite capitalurile sale în modul cel mai inteligent. Cel care are curajul să dea indicații poporului cum să-și utilizeze capitalurile, nu numai că se ostenește în zadar, dar își asumă și o autoritate care aparține exclusiv producătorului și care poate fi încredințată, cel mai puțin, acelor persoane care se cred capabile să preia o sarcină atât de dificilă.”⁴⁰ Smith consideră că sunt inutile restricțiile comerciale cu scopul încurajării industriei, recomandând aprovizionarea de acolo de unde este cel mai ieftin. Cel mai înalt grad de prosperitate poate fi obținut urmând deviza: „laissez-faire, laissez-passer”. Avuția societății reprezintă suma avuției tuturor indivizilor. Astfel, cea mai avută națiune este cea care asigură cea mai mare libertate de inițiativă. În acest caz, nu se poate vorbi de o economie națională, ci de un sistem de economie privată a speciei umane. Acestor teorii li se opun cei care arată că un individ, deși își apără interesele proprii, nu apără neapărat interesele unei națiuni, recomandând intervenții ale statului în economie.

Între individ și omenire există națiunea, cu „limba și literatura sa distinctă, cu originea și istoria sa proprie, cu moravurile și obiceiurile sale, cu legile și instituțiile sale, cu idealurile sale proprii de existență, de interdependență, de progres, de continuitate neîntreruptă și cu teritoriul său distinct; o societate care a devenit unită printr-o mie de legături spirituale și de interese, într-un tot existând prin el însuși, care recunoaște în sânul său autoritatea legii, dar care, față de alte societăți de același fel, își păstrează încă libertatea sa naturală, și care, în consecință, este în stare, în conjunctura actuală a lumii, să-și mențină

⁴⁰ Adam Smith, *op. cit.*, p. 305–306.

independența și neatârarea numai prin forțele și prin mijloacele sale proprii”⁴¹.

Fiecare națiune are dreptul de a se organiza potrivit concepțiilor proprii, de a înfăptui toate transformările economice, sociale, politice conform cerințelor progresului contemporan. Un rol deosebit de important în crearea unei economii moderne îl deține cooperarea internațională.

Statele naționale, cu economiile lor, alcătuiesc o realitate fundamentală a lumii contemporane și baza dezvoltării societății umane.

Analiza unei economii mondiale trebuie să pornească de la nivelul economiilor naționale; economia națională reprezintă cadrul fundamental al participării țărilor la comerțul internațional⁴².

Statele naționale mici și mijlocii, ca și cele în curs de dezvoltare sunt cele mai interesate de cooperarea internațională economică, tehnico-științifică, în producție, care să le ofere șansa de a se dezvolta în raport cu cerințele de la nivel mondial. Dependența de exterior mai este determinată și de alți factori, precum diviziunea muncii, caracterul limitat al resurselor: „raporturile dintre diferite națiuni depind de gradul în care fiecare dintre ele și-a dezvoltat forțele productive, diviziunea muncii și relațiile interne.”⁴³ Astfel, fiecare națiune va produce ceea ce știe cel mai bine, și ceea ce poate cât mai bine, având în vedere posibilitățile fiecărei țări. Nicio economie națională nu se poate considera independentă față de celelalte state. Fiecare caută să-și mențină poziția în cadrul economiei mondiale. A compara țările între ele înseamnă nu numai să stabilești o ierarhie a acestora, ci și să stabilești nivelul de dezvoltare a fiecăreia dintre ele. Nivelul dezvoltării economice este expresia „gradului de dezvoltare a forțelor de producție în cadrul unui spațiu național”⁴⁴, adică gradul de pregătire a forței de muncă, nivelul tehnic atins și capacitatea tehnologică.

Schimburile internaționale sunt inevitabile. Participarea la schimburile internaționale presupune cunoașterea direcției de acțiune și are ca scop maximumul de eficiență.

Creșterea interdependențelor la scară mondială face ca dezvoltarea fiecărei economii să fie condiționată tot mai puternic de poziția pe care o ocupă în contextul mondial, de lărgirea și creșterea complexității legăturilor sale de conlucrare cu celelalte economii naționale. Astfel, se adâncește sfera colaborării între economiile naționale. Colaborarea între state trebuie să aibă în vedere avantajul reciproc.

⁴¹ F. List, *Sistemul național de economie politică*, București, Edit. Academiei Republicii Socialiste România, 1973, p. 148.

⁴² Cornel Burtică (coord.), *op. cit.*, p. 110.

⁴³ Karl Marx, Friederich Engels, *Opere*, vol. 3, ediția a II-a, București, Edit. Politică, 1962, p. 21.

⁴⁴ Cornel Burtică (coord.), *op. cit.*, p. 27

Nivelul de dezvoltare economică exprimă gradul de dezvoltare și calitatea activităților externe, dimensiunea și structura comerțului internațional, investițiilor, comerțului invizibil etc.

Nivelul de dezvoltare economică încorporează modalități de combinare microeconomică și macroeconomică a factorilor de producție, punând în lumină măsura utilizării avantajelor specializării și cooperării. Un rol important îl dețin structura dimensională, structura pe ramuri a economiei naționale, gradul ei de diversificare, gradul de integrare națională, fluxurile intersectoriale. Exprimarea nivelului de dezvoltare economică este destul de greu de realizat, mai ales că trebuie să se asigure și o comparabilitate la nivel mondial. Astfel, trebuie să se calculeze o serie de indicatori care să nu deformeze realitatea, să fie obținuți în forme absolut comparabile, pornind de la statisticile existente și de la calculul în monede naționale. Cel mai cunoscut dintre indicatori este produsul național brut, dar există și alți indicatori prin care se încearcă redarea cât mai fidelă a realității.

